

**Ilmiy amaliy
jurnal
№ 12 (14)
2025**

**YANGI
O'ZBEKISTON
IQTISODIYOTI**

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 12-son 2025 yil

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI
O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI**

YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI

12

ISBN 978-9943-5256-3-4

Toshkent – 2025

MUNDARIJA

Юлдашев Ш.Г. Редкоземельные металлы в новой геоэкономике: глобальные стратегии и приоритеты развития республики Узбекистан.....	7
Tursunov A.M. Совершенствование экономических механизмов функционирования отрасли.	18
Umurzakova Z.S. Sanoat korxonalarida reklama faoliyati samaradorligini aniqlashning uslubiy jihatlari.....	21
Axunov M.A. Korxonalarda raqobatbardoshlikni baholash uchun tanlangan omillar.....	24
Исраилова Д.К. “Аёллар дафтари” маҳаллабай тизими - аёллар бандлиги ва фаровонлигини таъминлаш омили сифатида.....	28
Шокирова Г.М. Критерии разделения целевой аудитории в сфере цифрового маркетинга.....	33
Vaxtohonova D.N. Bank omonatlari bo‘yicha marketing strategiyalari va ularning real daromadlikka ta’siri.....	36
Xasanova X.F. Investitsilar hisobiga asoslangan xolatda moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari tashkil etish tartibi.....	41
Бегимова Д.К. Разработка отраслевых стратегий в Узбекистане.....	45
Mirzayev B.S. CBDC joriy etilishining moliyaviy barqarorlikka ta’siri: imkoniyatlar va xatarlar....	50
Mirzarahimova A.A. Raqamli texnologiyalar asosida sanoat korxonalarida samaradorlikni oshirish yo‘nalishlari.....	53
Азимов О.Т. Ҳалол молиялаштириш инструменти сифатида мурабаха: анъанавий кредит билан қиёсий таҳлил.....	56
Халмирзаев А.А. Ўзбекистон қишлоқ хўжалиги ихтисослашувини такомиллаштиришнинг асосий йўналишлари.....	62
Шоабдурахимова М.М. Повышение производственной эффективности на предприятиях электронной промышленности на примере Artel Electronics (Узбекистан).....	68
Xolmuratov O.T. Futbol maktablarimiz rivojlanishida xorij mamlakatlari menejmenti va marketingi tajribasi.....	72
Yarashev M.O., Nabieva S.A. Aksiyadorlik jamiyatlarini asosiy va moliyaviy faoliyati samaradorligini oshirish yo‘llari.....	76
Кабилова К. Тадбиркорлик соҳасида коррупциянинг олдини олиш амалиётининг бугунги ҳолати таҳлили.....	80
Махмудова С. Бюджет соҳасини коррупциядан ҳимоя қилишнинг иқтисодий ва ҳуқуқий чоралари.....	85
Захидова Ш.Ш. Университет барқарорлигини таъминлашда унинг фаолиятини халқаро стандартларга мос келадиган тартибда такомиллаштириш.....	89
Saidaxmedov N.X. Raqamli texnologiyalar asosida engil sanoat korxonalarida mehnat unumdorligini oshirish mexanizmlari.....	97
Усманова С.С. Влияние государственной поддержки и регулирование на развитие инноваций на промышленных предприятиях.....	100
Madrahimov U.A. Iqtisodiy o‘shish va kapitaldan samarali foydalanishni optimallashtirish yo‘nalishlari.....	104
Джалилов Д.А. Капиталнинг ялли ички маҳсулотдаги улушини баҳолаш.....	108
Султанова Л.Ш. Абсорбционная способность как медиатор трансформационного экономического роста: теоретические основы.....	111
Mahmudov Sh.N. Location and development of industrial sectors in the regions.....	115
Ustadjalilov D.R. O‘zbekistonda klasterlarni rivojlantirishning institutsional asoslari transformatsiyasi: direktiv modeldan bozor tamoyillariga.....	119
Гайбуллаев Ф. Олий таълимда коррупцияга ўрин бўлмаслиги керак!.....	125
Abdurazakova F.D., Normurodov X.E. Aholi moliyaviy savodxonligi va moliyaviy madaniyati o‘rtasidagi oshirish imkoniyatlarini baholash.....	129
Muxtarov M.M. Rivojlangan mamlakatlar tajribasi asosida sanoat klasterlarini shakllantirish modellari: O‘zbekiston uchun istiqbollar.....	136
Ro‘zmatov B.Z., Shodiyeva N.H. Turistik infratuzilmani rivojlantirish bo‘yicha xalqaro tajriba va uning taqqoslovchi tahlili.....	140

Rahmatova N.A., Mustafayeva H. O‘zbekistonda pensiya ta’minoti tizimining muammolari va hal etish yo‘llari.....	147
Ахмедов Х. Тинчлик ва хавфсизлик — барқарорлик, иқтисодий ўсиш ва фаровонлик гарови.	154
Boboyev A.Ch. Qishloq xo‘jaligida ishlab chiqarishni barqaror rivojlantirish yo‘nalishlari.....	159
Исраилов З.А. Яшил иқтисодиёт технологиялари: халқаро тажриба ва қиёсий таҳлил.....	165
Ikromov A.Sh. Mahalliy korxonalarda mahsulot raqobatbardoshligini boshqarish amaliyotining o‘ziga xos xususiyatlari.....	169
Ҳалмирзаев А.А., Қодиров Б.Ш. Ёшлар бандлигини таъминлашнинг хорижий тажрибалари.....	175
Elmurodov Sh.Sh. A framework for integrating fiscal risks into the assessment of regional financial security.....	183
Axmadjonov S.S. Tadbirkorlik va biznesni qo‘llab – quvvatlashni baholash mezonlari.....	188
Sabirova Z.U. Sanoat va sanoat korxonalarining raqamli transformatsiyasi jarayonlarini tahlil qilishga uslubiy yondashuv.....	192
Pardayev T.N., Alimuxamedov Sh.R. Chetdan olib kelinayotgan tovarlarning bojxona qiymatini aniqlashni takomillashtirishning ayrim masalalari.....	197
Кадыров А., Исхаков А.К., Турсунова Н.Х. Реализация механизма стратегического управления акционерного общества «Узавтосаноат» на основе прогнозирования его развития.....	203
Zoxidov T.M. Moliyaviy hisobotni buxgalteriya hisobining milliy standartlaridan (BHMS) moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga (MHXS) o‘tkazishning muammolari va yechimlari.....	211
Nabiyeva N.M. Turizm xizmatlari bozorida hududiy destinatsiyalar samaradorligini o‘rganish.....	216
Sharofiddinov Sh.U. Xo‘jalik yurituvchi sub’ektlarda mhxs asosida tuzilgan moliyaviy natijalar to‘g‘risidagi hisobotni axborot manbai sifatidagi afzalliklari.....	221
Nurmatov Z.Sh. O‘zbekiston respublikasida moliyaviy hisobotlarning xalqaro standartlarini (MHXS) joriy etishning iqtisodiy ahamiyati va amaliy dolzarbligi.....	225
Содиқов А.М., Зокиров С.С. Саноатни модернизациялаш ва диверсификациялашнинг янги стратегияси.....	230
Narmanov U., Ikromova S. Fond bozorlariga xorijiy investorlarni jalb qilishni rag‘batlantirish yo‘nalishlari.....	238
Qutbiddinov A.B. Samarali faoliyat imkoniyatlarini amalga oshirishda boshqaruv xodimlari qobiliyatlaridan foydalanish darajasi va uni oshirish imkoniyatlari.....	241
Qayumova Sh.S. Mahalliy xomashyo bazasiga ega sanoat korxonalarida investitsiya samaradorligini belgilovchi omillar va ularni oshirishning vertikal integratsiya asosidagi optimallashtirilgan modeli.....	246
Turebekov A.A. Ishlab chiqarish xarajatlarining iqtisodiy sifatining tahlili.....	252
Kurbanova M.N., Azizov A.A. Qadimgi klassik iqtisodiy maktablarning shakllanishi va ularning zamonaviy iqtisodiyot rivojlanishiga ta’siri.....	255
Samadova G.S. O‘zbekiston iqtisodiyotida tarkibiy o‘zgarishlarning iqtisodiy o‘shishga ta’siri.....	259
Абдуллаева Р. Инклюзив тадбиркорликнинг моҳияти ва хориж тажрибаси.....	264
To‘uchiyeva B.V. Oziq-ovqat sanoati korxonalarini barqarorligini ta’minlashda strategik boshqarishning dolzarbligi.....	268
Amnah Saeed J Alhindi The role of financial resources in ensuring corporate financial stability.....	272
Fayziyev O.R. O‘zbekistonda baliqchilik klasterlarini moliyalashtirishning hududiy va tarmoq xususiyatlari.....	276
Алимов Р.А., Султанова Л.Ш. Абсорбционная способность и искусственный интеллект: многоуровневая модель и фигура нового интеллектуала.....	280
Teshayev Z.J., Muxitdnov Sh.X. Logistika xizmat ko‘rsatish korxonalarini resurslaridan foydalanishning hududiy iqtisodiy rivojlanishiga ta’siri.....	284
Xaydarov X.U., Raxmonov D.R. 1907-yilgi moliyaviy inqiroz: sabablari, kechishi va jahon moliya tizimiga ta’siri.....	288
Солижонов М.А. Ўзбекистон монетар сиёсатининг савдо балансига таъсирини баҳолаш....	292
Rejapov X.X. Davlat xarajatlarining samaradorligini baholash mexanizmlari.....	297

**SANOAT VA SANOAT KORXONALARINING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI
JARAYONLARINI TAHLIL QILISHGA USLUBIY YONDASHUV**

**МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЙ ПОДХОД К АНАЛИЗУ ПРОЦЕССОВ ЦИФРОВОЙ
ТРАНСФОРМАЦИИ ПРОМЫШЛЕННОСТИ И ПРОМЫШЛЕННЫХ
ПРЕДПРИЯТИЙ**

**METHODOLOGICAL APPROACH TO ANALYSIS OF DIGITAL TRANSFORMATION
PROCESSES OF INDUSTRY AND INDUSTRIAL ENTERPRISES**

Sabirova Zebiniso Usmonovna

Axborot texnologiyalari va menejment universiteti magistranti

Annotatsiya

Ushbu maqolada sanoat va sanoat korxonalarining raqamli transformatsiyasi jarayonlarini tahlil qilishga oid uslubiy yondashuv ishlab chiqish masalalari yoritilgan. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining qarorlari va farmonlari doirasida milliy biznesda xalqaro boshqaruv uslublarini raqamli transformatsiya kontekstida joriy etishning ahamiyati yoritildi. Raqamli texnologiyalarni joriy etish sanoat tarmoqlarining raqobatbardoshligini oshirish, ishlab chiqarish samaradorligini yaxshilash hamda boshqaruv tizimlarini optimallashtirishda muhim omil sifatida ko‘rib chiqiladi. Tadqiqotda raqamli transformatsiyaning nazariy asoslari, bosqichlari va amaliy yo‘nalishlari tahlil qilingan. Shuningdek, sanoat korxonalarida raqamlashtirish jarayonini baholash mezonlari hamda samaradorlik ko‘rsatkichlari aniqlanib, raqamli transformatsiyani tahlil qilish uchun kompleks uslubiy yondashuv taklif etilgan. Ushbu yondashuv korxonalarining raqamli rivojlanish darajasini baholash, ularning strategik boshqaruv qarorlarini qabul qilishda yordam beradi. Tadqiqot natijalari sanoat korxonalarida raqamli iqtisodiyot tamoyillarini joriy etish, innovatsion faoliyatni rivojlantirish va resurslardan samarali foydalanish imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: Raqamli transformatsiya, sanoat korxonalari, Industry 4.0, raqamlashtirish, uslubiy yondashuv, innovatsion rivojlanish, raqamli iqtisodiyot, xalqaro kompaniyalar, boshqaruv uslublari, innovatsiyalar, ESG tamoyillari, milliy biznes.

В статье разработан методологический подход к системному анализу процессов цифровой трансформации промышленности и промышленных предприятий. На основе нормативно-правовых документов и стратегических инициатив Президента Республики Узбекистан обоснована важность внедрения международных принципов и методов корпоративного управления в национальный бизнес в условиях ускоряющейся цифровой трансформации.

Цифровые технологии рассматриваются как ключевой драйвер повышения конкурентоспособности промышленного сектора, роста производственной эффективности и совершенствования управленческих механизмов. В исследовании раскрыты теоретико-методологические основы цифровой трансформации, определены её ключевые этапы и практические направления. Разработаны критерии оценки процессов цифровизации промышленных предприятий и предложена комплексная методическая модель анализа цифровых преобразований.

Представленный подход позволяет объективно оценить уровень цифрового развития предприятий, поддерживает процесс принятия стратегических решений и способствует внедрению принципов цифровой экономики. Результаты исследования направлены на активизацию инновационной деятельности, повышение эффективности использования ресурсов и расширение возможностей устойчивого развития промышленности.

Ключевые слова: цифровая трансформация, промышленные предприятия, Industry 4.0, цифровизация, методологический подход, инновационное развитие, цифровая экономика, международные компании, методы управления, инновации, принципы ESG, национальный бизнес.

Digital technologies are considered a key driver for enhancing the competitiveness of the industrial sector, increasing production efficiency, and improving management mechanisms. The study explores the theoretical and methodological foundations of digital transformation, identifying its key stages and practical areas. Criteria for assessing the digitalization processes of industrial enterprises are developed, and a comprehensive methodological model for analyzing digital transformations is proposed.

The presented approach enables an objective assessment of the level of digital development of enterprises, supports strategic decision-making, and facilitates the implementation of digital economy principles. The study's results are aimed at stimulating innovation, improving resource efficiency, and expanding opportunities for sustainable industrial development.

Keywords: digital transformation, industrial enterprises, Industry 4.0, digitalization, methodological approach, innovative development, digital economy, international companies, management methods, innovation, ESG principles, national business.

So‘nggi yillarda sanoat tarmoqlarining barqaror rivojlanishi va raqobatbardoshligini ta‘minlashda raqamli texnologiyalarni keng joriy etish global iqtisodiyotning asosiy tendensiyalaridan biriga aylandi. To‘rtinchi sanoat inqilobi (Industry 4.0) konsepsiyasi ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish, kiber-fizik tizimlar, sun‘iy intellekt (AI), katta ma‘lumotlar (Big Data) tahlili va “Internet narsalar” (IoT) texnologiyalariga asoslangan boshqaruvni rivojlantirishni nazarda tutadi. Bu esa sanoat korxonalarining faoliyatini yangi raqamli tamoyillar asosida qayta tashkil etishni taqozo etmoqda. Raqamli transformatsiya jarayoni nafaqat ishlab chiqarish texnologiyalarini yangilash, balki boshqaruv tizimlari, inson resurslari va korxonalar madaniyatini ham zamonaviy raqamli muhitga moslashtirishni o‘z ichiga oladi. Natijada, korxonalar raqamli iqtisodiyotning ajralmas bo‘g‘iniga aylanib, ularning raqobatbardoshligi va innovatsion salohiyati oshadi. O‘zbekiston Respublikasida “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi doirasida iqtisodiyot tarmoqlarini, jumladan, sanoat sohasini raqamlashtirish, avtomatlashtirish va innovatsion texnologiyalarni joriy etish bo‘yicha kompleks islohotlar amalga oshirilmoqda (O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PF–6079-son Farmoni, 2020). Shu bilan birga, raqamli transformatsiya jarayonlarini tahlil qilish, ularning samaradorligini baholash va strategik boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish bo‘yicha yagona ilmiy-uslubiy yondashuvlarning yetarli darajada ishlab chiqilmagani mazkur yo‘nalishda tadqiqot olib borishni dolzarb vazifaga aylantirmoqda. Shu asosda ushbu maqolaning maqsadi — sanoat va sanoat korxonalarining raqamli transformatsiyasi jarayonlarini tahlil qilishga oid ilmiy asoslangan uslubiy yondashuvni ishlab chiqishdan iborat.

Tadqiqotning vazifalari quyidagilardan iborat:

- raqamli transformatsiyaning nazariy asoslari va rivojlanish bosqichlarini tahlil qilish;
- sanoat korxonalarida raqamli texnologiyalarni joriy etish jarayonini o‘rganish;
- raqamli transformatsiya samaradorligini baholash mezonlarini aniqlash;
- tahlil qilish uchun kompleks uslubiy yondashuvni ishlab chiqish.

Tadqiqotning ilmiy yangiligi — sanoat korxonalarining raqamli transformatsiya jarayonlarini baholash va tahlil qilishning metodologik asoslarini taklif etish bilan ifodalanadi. Tadqiqotning amaliy ahamiyati shundan iboratki, ishlab chiqiladigan uslubiy yondashuv sanoat korxonalarida raqamli transformatsiyani samarali boshqarish, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish va raqamli iqtisodiyot sharoitida raqobatbardoshlikni ta‘minlash imkonini beradi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan qabul qilingan 2022-yil 18 iyuldagi PQ–327-sonli qaror hamda 2021-yil 6-apreldagi PF–6199-sonli farmon raqamli transformatsiya va xalqaro boshqaruv uslublarini milliy biznesga joriy etishni rag‘batlantiruvchi muhim hujjatlardir. Ular orqali xalqaro investitsion hamkorlikni rivojlantirish, eksportni oshirish va korxonalarda zamonaviy

boshqaruv tizimlarini yo‘lga qo‘yish vazifalari belgilangan. Shunday ekan, xalqaro kompaniyalarning raqamli transformatsiya doirasidagi boshqaruv tajribasini o‘rganish va milliy kompaniyalarda qo‘llash mamlakat iqtisodiyotining raqobatbardoshligini oshirishda asosiy yo‘nalishlardan biridir.

“Sanoat va sanoat korxonalarining raqamli transformatsiyasi” jarayonlarini tahlil qilish — bu juda murakkab va ko‘p qirrali jarayon bo‘lib, uni faqat texnologik “yo‘lga qo‘yish” sifatida emas, balki strategik, tashkiliy, jamoaviy, operatsion va iqtisodiy nuqtai nazardan ko‘rib chiqish lozim.

Tadqiqot davomida tahlil qilingan xalqaro kompaniyalar faoliyati shuni ko‘rsatdiki, global raqobat sharoitida muvaffaqiyat qozonayotgan korporatsiyalar boshqaruv uslublarini mahalliy muhitga moslashtirish, innovatsion yondashuvlarni joriy etish hamda barqaror rivojlanishni ta‘minlashga yo‘naltirmoqda. Masalan, Apple kompaniyasi bir necha mintaqalarda yagona mahsulot va xizmatlar dizaynini qo‘llash orqali global standartlashtirish strategiyasini amalga oshiradi, bu esa xarajatlarni qisqartirish va marketing samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Toyota esa local ehtiyojlarga mos avtomobillar ishlab chiqarib, moslashuvchan ishlab chiqarish modeli va yuqori sifat standarti orqali bozorda yetakchilik qilmoqda.

Nestlé kompaniyasi turli hududlar uchun individual marketing va mahsulot siyosatini ishlab chiqish orqali “lokalizatsiyalangan boshqaruv” strategiyasini tanlagan. Masalan, Islom davlatlarida “halol” mahsulotlar liniyasi, Osiyo mamlakatlarida kam sho‘rli va kam yog‘li mahsulotlar orqali mijoz ehtiyojlariga moslashtirilgan takliflar taqdim etmoqda. Ushbu kompaniyalar Porterning farqlash va fokus strategiyalarini uyg‘unlashtirib, o‘z brend imijini mustahkamlashga erishmoqda.

Tahlillar shuni ko‘rsatdiki, raqamli transformatsiya xalqaro kompaniyalar boshqaruvining ajralmas qismiga aylangan. Sun‘iy intellekt, katta hajmdagi ma‘lumotlar (Big Data), avtomatlashtirilgan yetkazib berish zanjirlari va mijozlar bilan interaktiv aloqalar kabi yechimlar kompaniyaning global bozordagi raqobatbardoshligini belgilaydi. Deloitte va McKinsey kompaniyalarining so‘nggi yillik tahlillariga ko‘ra, raqamli texnologiyalarga sarmoya kiritgan kompaniyalar 25-30 foizgacha tezroq o‘shish sur‘atlariga erishmoqda.

Quyida shunday tahlil uchun uslubiy yondashuvlarni — asosiy bosqichlar, metodlar, usullar va metrikalar bilan — kengroq tushuntirib beraman.

1. Transformatsiya jarayonini struktural yondashuv bilan ko‘rish

№	Struktural yondashuvi	mazmuni
1.	Bosqichlarni aniqlash	Korxonada raqamli transformatsiya jarayonini tahlil qilish uchun avvalo uning bosqichlari aniqlanadi.
2.	Kunlik diagnostika qilish	Korxonaning texnologik infratuzilmasi, ma‘lumot tizimlari, xodimlar malakasi, jarayonlar darajasi aniqlanadi.
3.	Kelajak holatini belgilash	Qayerga yetib borilishi kerakligi, maqsadlari va raqamli maqsadlarni belgilash.
4.	Yo‘l xaritasini yaratish (roadmap)	Maqsadlarga erishish uchun bosqichlar, resurslar, javobgarlar, muddatlar tuziladi.
5.	Amalga oshirish va monitoring	Raqamli yechimlarni joriy qilish, jarayonlarni optimallashtirish, natijalarni o‘lchash va qayta ko‘rib chiqish

Misol: “Methodology for Digital Transformation: A Continuous Improvement Approach” maqolasida bu yondashuv sifatida sifat va uzluksiz takomillashtirish (continuous improvement) prinsipi taklif qilingan. Yana boshqa tadqiqotlarda “digital readiness” (raqamli tayyorgarlik) diagnostikasi va “digital maturity” (raqamli yetuklik) kabi tushunchalar ishlatilgan.

Tizimli yondashuv (systems-approach) Korxonani — uning tashkiliy tuzilmasi, jarayonlari, axborot tizimlari, xodimlari, tashqi muhit bilan aloqalari bilan bir tizim sifatida ko‘rish lozim:

- Masalan, umumiy hollarda “jarayon + ma‘lumot + tashkilot + texnologiya” to‘rta elementi bir-biriga bog‘liq;

• “Strategic modelling of enterprise business processes for successful digital transformation” maqolasida biznes jarayonlarini model qilish usullari (SADT, IDEF0) bilan birga, bu elementlarning hammasi ko‘zda tutilgan;

• Shuningdek, “Methodological approaches to assessing the enterprises’ performance ...” maqolasi raqamli transformatsiya kontekstida korxonaning samaradorligini baholashda tizimli yondashuvdan foydalanishni ta’kidlaydi.

Diagnostika va indikatorlar tizimi

Transformatsiyaning boshi — hozirgi holatni aniq diagnostika qilish. Bu uchun indikatorlar, metrikalar, diagnostika matritsalarini yaratiladi:

• Raqamli tayyorgarlikni (digital readiness) baholash: infratuzilma, IT-malaka, ma’lumot assotsiatsiyasi, tashkiliy struktura.

• Raqamli yetuklik (digital maturity): qaysi bosqichda ekani — boshlang‘ich, rivojlanayotgan, yetuk.

• Samaradorlik: Investitsiya qilingan raqamli resurslar qanchalik iqtisodiy natijaga aylanyapti? Masalan, ishlab chiqarish rentabelligi, jarayon optimallashtirilgani, yangi xizmatlar soni va h.k.

Metodik usullar va yondashuvlarning kvantitativ usullar:

• Statistik tahlil: masalan, region yoki korxonada bo‘yicha raqamli infratuzilma, ICT integratsiyasi, bulutli texnologiyalar va “big data” joriy etish darajasini o‘lchash. (Masalan, Qozog‘istonda sanoat korxonalarini raqamli tayyorgarligini baholashda stochastic frontier analysis (SFA) usuli qo‘llanilgan);

• Indekslar va baholash matritsalarini: Biror korxonaning yoki tarmoqning raqamli transformatsiyaga tayyorgarlik darajasini ko‘rsatadigan ko‘rsatkichlar to‘plami;

• O‘zgarishlarni vaqt davomida kuzatish: Bosqichma-bosqich transformatsiyaning dinamikasi (longitudinal tahlil) — transformatsiya jarayonini faqat bir paytda emas, vaqt o‘tishi bilan ko‘rib chiqish muhim.

Sifatli usullar

• Intervyu va fokus guruh intervyulari: Korxonada xodimlari, rahbarlari bilan suhbatlar orqali “transformatsiya to‘sqinliklari”, “raqamli madaniyat”, “yoritilgan strategiyalar” kabi jihatlar aniqlanadi.

• Holat tahlillari (case studies): Bir yoki bir nechta korxonada raqamli transformatsiya jarayoni qanday o‘tganini chuqur tahlil qilish.

Masalan, “Chasing the rainbow: towards an experimental methodological framework for the assessment of digitalisation at the firm level” maqolasida sanoat korxonalarining raqamli texnologiyalarni qabul qilishiga oid ramka taklif qilingan. • Ssenariy-tahlil: Turli transformatsiya yo‘llari (scenarios) ko‘rib chiqiladi va qaysi yo‘l korxonaga mos ekanligi tanlanadi. Masalan, “Digital transformation of industrial business models: conceptual approaches and scenarios” maqolasida 3P – Prompt, Principle, Path – kriteriyalari asosida senariy tanlash modeli taklif qilingan. 2.3 Model va simulyatsiya usullari

• Biznes jarayonlarini model qilish: Tartib, oqim, resurslar, javobgarlar modellashtiriladi (IDEF0, SADT metodologiyalari) — “Strategic modelling ...” maqolasida shu haqida ma’lumot berilgan. Arxitektura va interoperabillik yondashuvlari: Masalan, “model-driven interoperability” yondashuvi korxonalararo ma’lumot va jarayon integratsiyasini ko‘rib chiqadi. Amaliy bosqichlar — tahlil jarayoni Quyida sanoat korxonasida raqamli transformatsiyani tahlil qilish uchun bosqichlar ko‘rsatiladi:

Boshlang‘ich yig‘ish va diagnostika:

-Korxonaning raqamli holatini baholash: infratuzilma, ma’lumot tizimlari, IT xodimlar malakasi, jarayonlar raqamlashtirilganlik darajasi. SWOT tahlil: kuchli tomonlari, zaif tomonlari, imkoniyatlari, tahdidlari raqamli tayyorgarlik indeksini aniqlash (masalan, yuqorida keltirilgan metodik bilan) Strategik yo‘l xaritasini tayyorlash (roadmap). Maqsadlar: qisqa, o‘rta, uzoq muddatli. Transformatsiya yo‘llari: masalan, jarayonlarni avtomatlashtirish, IIoT (Industrial Internet of Things) joriy etish, ma’lumotlar tahliliga asoslangan qarorlar tizimi, bulutli yechimlar, raqamli xizmatlar yaratish. Metrikalar va key performance indicators (KPI) belgilash: ishlab chiqarish

samaradorligi, xarajatlarni qisqartirish, mahsulot chiqarish vaqti, xizmatlar soni, ma'lumotga asoslangan qarorlar soni. Joriy etish va o'zgarishlarni boshqarish va rivojlanish bosqichlari: pilot loyihalar, kengaytirilgan, joriy etish, optimallashtirish. O'zgarishlarni boshqarishda xodimlarni tayyorlash, madaniyatni o'zgartirish, transformatsiyani rahbarlikdan qo'llab-quvvatlashni Texnologik integratsiya: IT infratuzilmasi, ma'lumotlarni yig'ish va tahlil qilish, bog'lanish tizimlariga bo'linadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 10-yanvardagi “Innovatsion rivojlanishni qo'llab-quvvatlash va xalqaro standartlarga mos boshqaruv tizimlarini joriy etish bo'yicha chora-tadbirlari ” PQ-410 sonli Qarori.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi “Raqamli O'zbekiston – 2030” strategiyasini tasdiqlash to'g'risida”gi PF-6079-sonli Farmoni.
3. Schwab, K. (2016). The Fourth Industrial Revolution. World Economic Forum.
4. Vial, G. (2019). Understanding digital transformation: A review and a research agenda. The Journal of Strategic Information Systems, 28(2), 118–144.
5. Sh.Sh.Xolmo'min o'g'li International Journal of Multidisciplinary Research. Raqamli transformatsiya va xalqaro kompaniyalarda boshqaruv uslublarining o'zgarishi, 72–77.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 18-iyul 2022-yildagi “Xalqaro investitsion va menejment strategiyalarini joriy etish to'g'risida”gi PQ-327-sonli Qarori.
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti 6-aprel 2021-yildagi “Eksport salohiyatini oshirish va korxonalarda menejment salohiyatini kuchaytirish haqida”gi PF-6199-sonli Farmoni.
8. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 10-yanvardagi “Innovatsion rivojlanishni qo'llab-quvvatlash va xalqaro standartlarga mos boshqaruv tizimlarini joriy etish bo'yicha chora-tadbirlari to'g'risida”gi PQ-410-sonli Qarori.
9. World Economic Forum. (2023). Global Competitiveness Report 2023.5. Deloitte. (2023). Digital Transformation in Global Companies: Trends and Insights. Deloitte Insights.
10. McKinsey & Company. (2023). The State of Digital Transformation 2023. McKinsey Global Institute.
11. Porter, M.E. Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance. — New York: Free Press, 1985. — 557 b.; Bartlett, C.A., Ghoshal, S. Managing Across Borders: The Transnational Solution. — Boston: Harvard Business School Press, 1989. — 378 b.